

**Durmuş Hocaođlu**

## **Siyâset ve Fikir Olarak Fikir**

*Muhalif.*, Yıl: 1., Sayı: 14., 21.04.2000-27.04.2000., s.11

Durmuş Hocaođlu, *Muhalif* Yazıları Sıra No: 13

Künye:

- Hocaođlu, Durmuş., “Siyâset ve Fikir Olarak Fikir”., *Muhalif.*, Yıl: 1., Sayı: 14., 21.04.2000-27.04.2000., s.11



Bir ülkenin gelişmişlik kriterlerinden birisinin, ama çok mühim olması hasebiyle en başta gelmesi kriterlerinden birisinin “**düşünce üretmek**” olduğunu açıkça söyleyebiliriz. **Düşünce**; saf fikir, hâlis fikir, fikir olarak fikir.

Bu kriter noktai nazarından ülkemizin pek de ciddî ve takdîre şâyân bir gelişmişlik seviyesini yakalayabildiği söylenemez: Alelumum tahakkuk ettiği üzere, Türkiye, hâlis, sâhici fikrin pek revaç bulduğu bir iklim manzarası göstermekte değildir.

Umûmiyetle kabul edildiği üzere, insanları ve düşünceleri, basitten mütekâmile doğru yükselen bir hiyarşik tabakalanma içerisinde üç ana kategoriye taksim edebiliriz: Sıra-Altı (Sub-Ordinary), Sıradan (Vasat, Ordinary) ve Sıra-Üstü (Extra-Ordinary).

Buna göre: En basit ve en alt tabakayı teşkil eden **Sıra-Altı İnsanlar**, “kişiler” ile uğraşırlar ve Sıra-Altı Düşünceler üretirler; Orta, yâhut, Vasat ve yâhut **Sıradan İnsanlar**, seviyelerini biraz daha yukarıya çekerek “olaylar” ile uğraşırlar ve Sıradan Düşünceler üretirler. Buna mukabil, **Sıra-Üstü İnsanlar** ise daha yüksek seviyelere ulaşırlar; Kişi ve Olay seviyesini aşarlar; “olgular” ve “fikir olarak fikirler” ile ilgilenirler ve Sıra-Üstü Düşünceler üretirler.

Sıra-Altı İnsan, hâlisüddem, Gazzâlî'nin tasnifindeki hiyerarşiye göre, Avâm'dır; her yerde, her köşe başında karşılaşılan, ezici ekseriyeti teşkil eden, mebzûlen mevcut olan, kendi öznel ilgi, zanaat ve beceri sahası hâricinde hemen-hemen hiçbir belirleyici niteliği bulunmayandır; Gasset'nin tâbiriyle “Kitle Adam”dır. Her zamanda ve her zemînde kendisi gibilerle bir araya gelip konuşan, bol-bol konuşan, esâsen de sâdece konuşan; ama kişi bazından yukarıya çıkamayan ve hâlisbir tefekkür ve tedkik mahsûlü olmayan düşünceleriyle, fikir platformunda bir “hiç” olan bu tipin bâriz ve tartışılmaz bir üstünlüğe sâhip olduğu tek alan, milyonlarcasının bir araya gelmesiyle vücut verdiği ve Demokrasi'nin de çekirdeğini oluşturan; “kognitif bilgi”ye değil, “kollektif sezgi”ye dayanan “kollektif bilinç”tir. Bunun dışında, bireysel bilinçleriyle ürettikleri bireysel bilgileri ekser-i kaahıra îtibariyle değersizdir; “şimdi ve burada olan”a âit olan, yarınlara kalıcı birşeyler bırak(a)mayan, görgül-ampirik bilgilerdir. Bu bilgiler, gündelik hayat pratiği açısından ciddî birtakım faydaları ve değerleri olduğu kuşkusuz olmakla beraber, “bilgi olarak bilgi olmak” noktai nazarından pek fazla değer taşımazlar; zira, temin ettiği hayat tecrübesi ve gündelik yaşantıyı kolaylaştırıcı faydalarına rağmen, kaynak îtibariyle, çok kötü bilgi kaynaklarından beslenirler ki bunların en

başında gelenleri, gördükleri, temas ettikleri ve işittikleridir ve dahi hemen-hemen ekseriyeti de dedikodu kabilindedir. Muhtemel bir “entellektüalist enâniyet” suçlamasını göze alarak, üretilen ve tüketilen bu kabîl ferdî bilgilerin, bu kontekstte — yâni “bilgi olarak bilgi” kontekstinde — “kötü” ve “değersiz” olduğunu, mükerreren söylemek gerektir. Evet; üretilen ve tüketilen bilgiler, bilgi olarak bilgi olmak bakımından kötüdür: “Soyutlama” (tecrîd) yapamazlar; bir konu hakkında fikir seviyesinde birşeyler sorulduğunda, fikir adı altında, ekseriyetinde baş kahramanın kendileri olduğu hikâyeler anlatırlar. Bu karma-karışık, çoğu hem mâhiyeti karanlık hem de sıhhati ciddî sûrette meşkûk olan, Aristo’nun “çokluk bilgisi” (polihistoria) tâbir ettiği, **bilgi** olmak iddiasında olmakla berâber, **bilgi** değil **vehim** (sanı) karakteri taşıyan mâlumatlar yığınından sâhici bir bilgi istihrâcına teşebbüs etmek, bir damla tat için bir çuval keçiboynuzu çiğnemeye müşâbihtir ki ne zahmetine değer ve netîceten hayırhah bir âkıbet ile noktalanır .

Orta tabakayı teşkil eden Sıradan İnsanlar, sayıca daha azdır; kişilerden ziyâde olaylara yöneldikleri için seviyeleri izâfî olarak daha yüksektir. Sıra-Altı tabakaya nisbetle, soyutlama ve genelleme hususlarında daha başarılıdırlar; fakat bu, çoğunlukla gizli bir tehlikeyi de berâberinde taşımaktadır: Seviye sâdece “vasat” oldukları halde, kendilerini “vasat-üstü” telâkki ederler. Büyük kısmı “okumuş-yazmış”, tâbir-i diğeri ile “mürekkap yalamış” taîfesinden olan bu zevât, Sıra-Altı olanlarda umûmiyetle daha fazla görülen ‘tevâzû’, ‘haddini bilme’ ve ‘irfan’ gibi hasletlerden de mahrum bulunmaktadır.

Kendi içinde de muhtelif tabakalaşmalar gösteren Sıra-Üstü İnsanlar’a gelince: Gazzâlî’nin deyimiyle “Havass” ve “Havassü’l-Havass” — Seçkinler ve Seçkinlerin Seçkinleri — bu zümre hakkında, şu anda, “yanlış ülkede buldukları” dışında pek birşeyler söylemek istemiyorum.



Bir ülkeyi hem fikren — yâni salt fikir, *fikir olarak fikir* açısından — ve hem de siyâseten tehdit altında tutan asıl kitle, Sıra-Altı insan değil, Sıradan İnsan’dır. Birincisinin, vâkıa eğitim düzeyi düşüktür ve sâhip bulunduğu bilgiler *bilgi olarak bilgi* olmak bakımından sığ, yetersiz ve değersizdir; fakat iki üstünlüğü vardır: Birisi, kötü bir eğitim tarafından tahrip ve iğfal edilmemiş, ya da nisbeten daha az tahribata ve iğfâlâta mâruz kalmış olması hasebiyle, belirli bir ölçüde korumaya muvaffak olduğu bir “irfan” ve buna paralel olarak yukarıda zikretmiş olduğum diğeri iki yücelik ve ikincisi de bireyselliklerinin, enâniyetlerinin gelişmemiş olmasından dolayı daha kuvvetli bulunan ve bir kitle hâlinde ortaya çıktığında kendisini fevkalâde azîm bir sûrette izhâr eden kuvvetli bir “kollektif bilinç” sâhibi olmasıdır. Fakat buna karşılık, ikincisinin almış olduğu eğitim umûmiyetle kötü bir eğitim olduğu için sâhici bir entellektüel gibi sıhhatli bilgiler üretmesine kifâyet etmediği gibi, doğuştan kendisine verilen naif irfânını da tahrip etmiştir; o, artık bir ilim ve tefekkür erbâbı olmadığı gibi bir irfân erbâbı, yâni **ârif** de değildir. Fakat fecâat, hemen dâima ve çokça rastlanılan örneklerinde âşikâre müşâhade olduğu veçhiyle, burada kalmamaktadır: Sıra-Altı İnsan’da ârifliğin bir ölçüde dengelediği kabul edilebilecek olan **cehâlete** karşılık Sıradan İnsan’da hâkim olan **echeliyet** olmaktadır. Aradaki fark şudur: **Câhil** (ignoras), bir kere bilmez, **Echel** (ignorant) iki kere bilmez; yâni bilmediğini bilmez; bilmediğini kabul etmez. Bu tip, zirveye — Molière’in “ignoras-ignorant-ignorantum” (câhil-echel-cühelâ) sıralamasıyla tâkip edecek olursak — tepe noktasını teşkil eden **Cühelâ** (ignorantum) örneğinde çıkar; Cühelâ, üç kere bilmez; hem bilmez, hem bilmediğini bilmez, hem bilmediğini bilmediğini bilmez, yâni en iyi kendisinin bildiğini sanır; hayır, sanmaz, îmân eder.



Şimdi, herhangi bir ülkeden ve toplumdan söz ettiğimiz bu genel değerlendirmeden özele, belirli bir ülkeye ve topluma, ülkemize ve toplumumuza geçebiliriz:

Türkiye’de genel olarak eğitim düzeyi düşüktür. Önce sayısal olarak bir düşüklük vardır; sonra ve daha mühimi, kalite olarak. Esas ve en büyük tehdit de buradan gelmektedir. Böyle bir eğitim, kalitesiz ve kötü bir eğitimden geç(iril)miş olan ve fakat kendi hâlini takdîr etmekten âciz, bir nevi’ okumuş câhiller ordusu yetiştirmektedir; büyükçe bir kısmı echel ve cühelâ olan katmerli câhiller ordusu.

Fakat meydanlarda, ortalıkta görülen ve hâkim olanlar büyük ekseriyet olarak işte bu echel ve cühelâ gürûhudur. Hemen-hemen her yerde onlar ön planda göze çarpmaktadır; medya(lar)da, gazetelerin akıl verme köşelerinde, san’at (?) dünyasında ve siyâsetin can damarlarında onlar bulunmaktadır. Kendi hallerini takdîr, nerede ve ne ölçüde konuşması, nerede susması gerektiğini tâyin edemeyen bu makule, her yerde arz-ı endâm etmekte, yönetimde direksiyonun başına geçmekte, her hususta ve sonuna kadar yapmakta, kılmakta, eylemekte, konuşmakta, yazmakta, çizmektedir.

İmdi; işbu sıradanlığın en bâriz ve en rahatsız edici bir tarzda görüldüğü, hattâ görülmekten de öte, anadan üryan, adetâ teşhircilik yaparak gezdiği var-oluş alanlarının başında Siyâset’in geldiğini söyleyebiliriz. Sıradanlık kuşkusuz sâdece Siyâset’te mevzû-u bahs değil; ama bir kere daha tekrar ederek belirtmeyi faydadan hâli görmemekteyim ki, en fazla görülen, daha doğrusu göze çarpan, çarpmaktan da öte gözlerimizin içine bütün çirkinliği ile giren yerlerin başında Siyâset gelmektedir. Bunun sebebi, Siyâset’in hayatımızın her ânını etkileyen ve dolayısıyla da her ân sürekli olarak ve çar-nâçar kendisiyle meşgul olmak gibi bir mecbûriyet altında kalmamızdan kaynaklanmaktadır.



Son birkaç aydan beri **Cumhurbaşkanlığı** seçimi dolayısıyla, söz konusu bu tiksindirici sıradanlık bir süreklilik hâlini almış bulunmaktadır.

Konunun ele alınışında sıradanlığın sıkıcılığı kendisini bütün haşmetiyle ortaya koydu: Bütün bir ülke, aylardan beri bir tek şahsı, çoğunlukla da “**Süleyman Demirel**”i konuştu ve dahi konuşmaya devam etmektedir. Hem de kendisini eni-konu, hiç hakkı olmadığı halde ciddî-ciddî aydın diye pazarlayanlar, yâni aslında kötü bir eğitim anlayışının ve tatbikatının en mümtaz nümûnesi olan, belli bir meslek ve/veya zenâatin teknik bilgisi hâricinde — ona ne kadar vâkıf olduklarını bilemiyoruz — ilim ve fikir cihetinden yeterince birikim sağlayamamış ve fakat buna mukabil, Tanrı vergisi sezgi ve irfânını ve onlara ilâveten vicdânını ve irfânını körletmiş echel ve cühelâ taifesi başta olmak üzere.

Hep şahıslar ve en fazlasından olaylar üzerinde kilitlenen Türk düşünce piyasasında çok kötü emtialar tedâvülde bulunmakta ve çok iyi müşteri bulmakta; şahıslar ve olaylar seviyesini aşan fikirler, temiz ve salt fikirler fikirler pek iltifata mazhar olamamaktadır.

Söz gelimi, niçin altmışbeş milyonluk bir ülkenin bir yıllık topyekûn ihracatının hâlâ otuz milyar dolar çizgisini yakalayamadığının; niçin siyâsetçinin bu derece kalitesiz ve basit olduğunun ve kezâ siyâsetin bu derece kirlenmiş ve siyâset yapmanın Devlet kasasından ve kesesinden ticâret yapma şekline dönüştüğünün; niçin yiyiciliğin ve hırsızlığın bu denli yaygınlaştığının ve bu derece kurumsallaştığının; niçin Millet’ten siyâsî temsil konusunda vekâlet almış bulunan ve şeklen “milletin vekîli” olan zevâtın kendilerine tevdi edilmiş bulunan ve bir başkasına devredilmesi hukuken imkânsız, ahlâken yanlış olan temsil yetkisini, toplumsal vekâleti, kendileri gibi birer millet vekîli olan ve bu bağlamda kendilerine hiçbir üstünlüğü bulunmayan partilerinin genel başkanlarına boyun eğip baş keserek sessiz-sadâsız devir ve teslim ettiklerinin; niçin Meclis’in hâricî birtakım tazyik ve telkinler karşısında kuzuların sessizliğini oynadığının ve hattâ bunu ibrâ ettiğinin; niçin koskoca bir ülkenin istikrar şartının bir adamın varlığı üzerine binâ edildiğinin ve o giderse yetim kalmış sabîler

gibi, ne yapacağını şaşırarak olacağını iddia etmenin; niçin bu ülkenin insanlarının hâlâ büyük bir çoğunluğunun “kişi kültürü”ne bağlı ve bağımlı olduğunun ve bunun gibi daha binlerce “fikir olarak fikir” değeri taşıyan meseleler üzerinde, fikir seviyesinde, salt fikir, teknik ve felsefî anlam ve içerikte fikrî seviyede durulmamaktadır. Varsa şu şahıs, yoksa bu şahıs; varsa şu olay, yoksa bu olay! Elbette şahıslar da, olaylar da önemlidir; ancak bilgi diye dedikoduların yayınlanıp müşteri bulması; sâdece şahıslar ve olaylar ile ilgilenilip fikrî arka-planının ıskalanılması düpedüz bir sığlıktır, bir basitliktir, utanç verici bir zaafiyettir, yüz kızartıcı bir yetersizliktir. Bu yetmezliğin, “fikir piyasası” olduğu iddia edilen alanda bu derecede belirgin ve vurgulu bir tarzda ortaya çıkması ise bir fecâattir.

★ ★ ★

Türkiye, bu hâliyle, kötü paranın iyi parayı piyasadan kovduğu kötü ekonomiler gibi, kötü fikirlerin iyi fikirleri fikir piyasadan kovduğu bir ülke manzarası çizmektedir.

Denebilir ki, Türkiye buna müstehak mıdır? Eğer Tarih’ten bağımsız düşünecek olsaydım, hiç tereddütsüz “evet” derdim; ama diyemiyorum; ama “hayır” demeye de dilim varmıyor.

Türkiye buna müstehak değil diyelim, ama...

...yine de bu ülke, vatanım, bu açıdan pek mâsum sayılmaz; hayat sahasını böylelerine açan, kötü çiçeği yeşertip iyi çiçeği kurutan bir ülkenin ve toplumun da kemâl-i ciddiyetle sorgulanması iktizâ eder.

❧